

Dysleksja rozwojowa definiowana jest jako „specyficzne i istotne zakłócenie zdolności czytania, które nie może być tłumaczone deficytami w zakresie inteligencji, możliwości uczenia się, motywacji oraz ostrości zmysłów”. Świadczyć o tym może chociażby fakt, iż w gronie dyslektyków odnaleźć można wielu wybitnych pisarzy, artystów, naukowców i polityków takich jak np.: HANS CHRISTIAN ANDERSEN, ALEXANDER GRAHAM BELL, CHER, WINSTON CHURCHILL, LEONARDO DA VINCI, WALT DISNEY, ALBERT EINSTEIN, HENRY FORD, WHOPI GOLDBERG, NELSON ROCKEFELLER czy QUENTIN TARANTINO. Dysleksja objawia się specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu. Ponieważ te dwie umiejętności są kluczowymi kompetencjami rozwijanymi w okresie wczesnoszkolnym, niezwykle ważne jest wczesne rozpoznanie dysleksji wśród uczniów oraz podjęcie działań korekcyjno-kompensacyjnych mających na celu zahamowanie jej rozwoju oraz zapobieżenie problemom edukacyjnym i społecznym. Najczęściej trudności w uczeniu się czytania (DYSLEKSJA), poprawnej pisowni (DYSORTOGRAFIA) i dbania o właściwy poziom graficzny pisma (DYSGRAFIA) są ostatecznie rozpoznawane z końcem okresu edukacji wczesnoszkolnej, kiedy okazuje się, że nie ustępują one mimo dodatkowego wsparcia pedagogicznego ze strony nauczyciela oraz rodziców.

Bardzo niekorzystne dla dziecka jest opóźnianie diagnozy i orzekanie dysleksji dopiero w klasach starszych. Takie sytuacje często mają miejsce z obawy przed naznaczeniem uczniów etykietą dysleksji. W przypadku rozpoznania ryzyka dysleksji lub dysleksji rozwojowej niezbędne jest jak najszybsze rozpoczęcie terapii pedagogicznej opartej na systematycznych zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych prowadzonych przez nauczyciela-terapeutę oraz na codziennym kontynuowaniu terapii przez rodziców w domu. Takie postępowanie wobec dzieci ryzyka dysleksji pozwala na zniwelowanie zaburzeń rozwojowych oraz ułatwia im funkcjonowanie w środowisku szkolnym.

Objawy ryzyka dysleksji.

Dysleksję, dysgrafię oraz dysortografię diagnozują poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz poradnie specjalistyczne, wydając opinię na temat danego dziecka, na podstawie której nauczyciele są obowiązani dostosowywać wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia. Dzieci ryzyka dysleksji mogą być identyfikowane przez rodziców, logopedów i nauczycieli na podstawie charakterystycznych symptomów. Do najbardziej typowych objawów **dysleksji** należą:

- trudności w pisaniu ze wzoru (np. przepisywanie);
- liczne błędy ortograficzne (mylenie liter asymetrycznych, szczególnie *b-d-g-p*; pomijanie znaków diakrytycznych);

- niedokładne czytanie; zgadywanie wyrazów na podstawie pierwszych liter;
- trudność sprawia czytanie wyrazów podobnych np. *pogodny – podobny; eat – tea; wash – watch*;
- trudności w pisaniu ze słuchu (dyktanda);
- błędy gramatyczne i trudności w wypowiedaniu się;
- w pisowni: opuszczanie liter i części wyrazów; dodawanie lub podwajanie liter i sylab; przestawianie ich kolejności; zniekształcanie całych wyrazów;
- w czytaniu: zniekształcanie brzmienia – opuszczenia, przestawienia; wolne tempo; liczne pauzy; sylabizowanie;
- nieprzestrzeganie znaków interpunkcyjnych i właściwej intonacji;
- trudność w rozróżnianiu wyrazów podobnych fonetycznie np. *radować-ratować, sheep – ship*.

Sygnalami dysgrafii mogą być natomiast:

- wychodzenie poza linie lub niedociąganie do niej;
- zbyt silny/słaby nacisk długopisu; „drzenie” pisma;
- występowanie na kartce plam, dziur, kleksów, zagiętych rogów;
- wolne tempo pisania;
- trudności z rozplanowaniem tekstu;
- nieczytelność; deformacja liter;
- różne położenie liter w wyrazie; różny kierunek nachylenia liter;
- zachwiana, nieprawidłowa proporcja liter;
- nieprawidłowe połączenia liter lub ich brak;
- częste skreślenia i przeróbki;
- trudności w wyrobieniu sobie własnego podpisu.

ysortografię charakteryzuje:

- mylenie liter – głosek zbliżonych fonetycznie np. *ride-read; feet-fit; watch-wash; peach-match;*
- opuszczanie (omisje) liter, końcówek lub części wyrazów;
- przestawienia liter i sylab (kontaminacje);
- dodawanie, podwajanie liter i sylab;
- zapis fonetyczny wyrazów;
- błędy związane z segmentacją;
- mylenie liter o podobnym kształcie (p-b-d-g);
- błędy w różnicowaniu liter dużych i małych;
- mylne odtwarzanie kierunku liter, wyrazów i cyfr; odwracanie liter i cyfr (*E-3; h-4; S-5; 7-L, 9-g, tea-eat*);
- mylenie wielkich i małych liter;
- pomijanie znaków diakrytycznych i interpunkcyjnych;
- różny sposób zapisu tego samego wyrazu.

ak dysleksja wpływa na naukę?

Przyswajanie wiedzy jest procesem dynamicznym; w trakcie nauki różne części mózgu współdziałają ze sobą i polegają na sobie nawzajem (wzrok, słuch, pamięć, rozumienie, koordynacja). Proces ten często jest jednak zaburzony u osób z dysleksją. Dlatego też zadania stawiane przed dziećmi dyslektycznymi powinny być uproszczone, dobrze zorganizowane i nakierowane na najsilniej rozwinięte zdolności ucznia. Dzieci dotknięte dysleksją zwykle lepiej sobie radzą z zadaniami angażującymi

wzrok, ruch oraz umożliwiającymi aktywną interakcję (odgrywanie scenek, bezpośrednie doświadczanie nowej wiedzy, wizualny przekaz informacji). Trudności natomiast takim uczniom sprawiają zadania wymagające aktywności słuchowej. Dobór właściwych metod edukacyjnych jest w stanie wyraźnie pomóc dyslektycznym dzieciom. Niezwykle ważne jest też zapewnienie takim dzieciom możliwości odnoszenia motywujących sukcesów, gdyż wiara we własne umiejętności to niezwykle ważny element skutecznej nauki.

omunikacja między szkołą a domem.

Często kontrowersje otaczające dysleksję biorą początek z braku skutecznej współpracy między szkołą a domem rodzinnym ucznia. Istnieje bowiem wiele rozbieżnych wizji dotyczących tego, jak należy postępować z uczniami dyslektycznymi. Często pochodzą one z niesprawdzonych i nierzetelnych źródeł. Dlatego też niezwykle ważna jest współpraca rodziców ze szkołą w kwestii wyboru i realizacji odpowiedniego programu edukacyjnego oraz dostosowania technik i ćwiczeń do indywidualnych potrzeb każdego dyslektycznego dziecka. Warto zaangażować rodziców w działania mające na celu wzmocnienie efektu edukacji otrzywanej w szkole takie jak np.:

- realizowanie w środowisku domowym prostych programów czytelnicych (czytanie w parach wybranych przez dziecko lektur, odgrywanie ról);
- prowadzenie z dzieckiem dyskusji rodzinnych;
- częste powtarzanie materiału dydaktycznego, osadzanie nowych informacji w jak największej liczbie kontekstów i sytuacji bliskich dziecku;
- nieustanne chwalenie postępów dzieci, rozbudzanie zapału do zdobywania wiedzy i doskonalenia umiejętności. Rodzice dzieci dyslektycznych muszą jednak uważać by dom nie stał się ich drugą szkołą, a panująca w nim atmosfera pozwalała im na relaks, odpoczynek i komfortową pracę.

dzie szukać wsparcia?

Na całym świecie powstało wiele organizacji działających na rzecz dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się czytania i pisanie. Jedną z najstarszych jest *Orton Dyslexia Society*, czyli *Towarzystwo Dysleksji im. Ortona*, które zostało założone w 1949 roku w USA przez uczniów lekarza psychiatry Samuela Ortona uważanego za „ojca terapii pedagogicznej”. W Polsce natomiast od 1990 roku działa założone przez prof. Martę Bogdanowicz *Polskie Towarzystwo Dysleksji*, które swoją siedzibę ma w Gdańsku (<http://www.ptd.edu.pl>). Towarzystwo to jest członkiem rzeczywistym *Europejskiego Towarzystwa Dysleksji*. Należy również pamiętać o wsparciu oferowanym przez środowisko najbliższe dziecku, a więc rodzinę i szkołę.

Bibliografia:

BOGDANOWICZ M., SMOLEŃ M. (red.): *Dysleksja w kontekście nauczania języków obcych*. Gdańsk: Wydawnictwo „Harmonia”, 2004.

BOGDANOWICZ M.: *O dysleksji czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu – odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli*. Lubin: Wydawnictwo Popularnonaukowe „LINEA”, 1994.

BOGDANOWICZ M.: *Ryzyko dysleksji. Problem i diagnozowanie*. Gdańsk: Wydawnictwo „Harmonia”, 2002.

DAVIS R.D., BRAUN E.M.: *Dar dysleksji*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 1997.

DĘBICKA K., MORKOWSKA M.: *Trudności szkolne. Terminologia i materiały do prowadzenia zajęć terapeutycznych*. Leszno: Kolegium Nauczycielski w Lesznie, 1998.

KAJA B. (red.): *Diagnoza dysleksji*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej, 2003.

KOSTKA-SZYMAŃSKA M., KRASOWICZ-KUPIS G. (red.): *Dysleksja. Problem znany czy nieznan?* Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2007.

NOSOWSKA D., KRECZMAN-MADEJ R.: *5 największych problemów u dzieci. Poradnik dla nauczycieli, wychowawców i rodziców*. Warszawa: PHW „Arystoteles”, 2009/2010.

POMIRSKA Z. (red.): *Wokół dysleksji*. Warszawa: Wydawnictwo „Difin”, 2010.

REID G.: *Dysleksja*. Warszawa: K.E. LIBER, 2005.

Opracowanie:
Edyta Łachowska